

Tűz! Tűz! Tűz, szerte Európában

Amikor a Közönségkapcsolatok Szakosztálya május végén szakosztályülést tartott a Pilisi Parkerdő Zrt. Erdészeti Információs Központjában az erdőtüzekről és az ehhez kapcsolódó kommunikációról, még nem sejtettük, hogy az utóbbi évek legdrámaibb erdőtüzei lángolnak fel Európában. A rendezvény előadójaként sikerült

megnyerni Dobson Tibort, az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság szóvivőjét és Nagy Dániel erdőmérnököt, aki nemzetközileg elismert szakértője az erdőtüzeknek. A rendezvény óta sok víz lefolyt a Dunán, de sajnos sok-sok ezer hektár erdő vált a tűz martalékává szerte Európában és hazánkban.

Nemzetközi tendenciák a vegetációtüzek elleni védekezés területén

Sevillában került májusban megrendezésre 88 ország szakembereinek részvételével a IV. Nemzetközi Vegetációtűz Menedzsment konferencia. A konferencia célja a széles körű tapasztalatcsere mellett, szakértői szinten a nemzetközi együttműködés és segítségnyújtás lehetőségeinek és akadályainak feltárása, közös megoldási javaslatok kidolgozása és megismertetése a politikai döntéshozókkal. *(Régi tapasztalat, hogy egy adott ország politikai döntéshozóinál a hazai szakemberek által megfogalmazott számos szakmai javaslat süket fülekre talál, de ha ugyanez a javaslat külföldről vagy egy nemzetközi szervezettől érkezik hamar jó és követendő gyakorlat lesz belőle.)*

Konferencián plenáris ülések mellett, 13 regionális munkacsoportban és speciális területek szerinti tematikus üléseken zajlott az egyeztetés.

A klímaváltozás világszerte jelentősen befolyásolja a vegetációtüzek környezeti feltételeit. Azonban sok sajtóhírral ellentétben elsősorban nem a tüzek száma fog növekedni, hiszen a boreális régiót és É-Amerika egyes részeit kivéve a tüzek keletkezéséért világszerte túlnyomórészt embertársaink szándékos és gondatlan magatartása okolható.

De akkor mi változik?

Elsősorban a tüzek intenzitása, melynek következtében nehezebb lesz kontrollálni ezeket a tüzeket, a „forróbb” tüzeket sokszor még a tűzrezisztens növénytársulások sem tudják tolerálni. Mindamelllett megnő a tűzveszélyes időszakok hossza, s ennek következményeként közvetetten, aktív emberi közreműködéssel valóban nő a tüzek száma is.

A vegetációtüzek elleni védekezésnek figyelembe kell venni az adott terület, régió szocio-ökonómiai, gazdasági viszonyait is. Világszerte emelkedik az ember okozta tüzek száma és aránya.

A mediterrán területeken nemcsak azért egyre súlyosabbak a tüzek, mert kissé melegebbek a nyári hónapok, ha-

nem azért is, mert számos területen megnőtt az éghető biomassza mennyisége, egyrészt telepített állományok (pinus, eukaliptusz), másrészt az átalakult vidéki életforma következtében. (már nem gyűjtenek tűzifát, a legeltetés is visszaszorult).

Amerikában és Ausztráliában sem a vegetációtűz költözik be a városba, hanem egyre több ház épül a természetbe. Ezért az ottani szakemberek véleménye szerint a megoldást nem a több mint 1 milliárd dolláros amerikai vegetációtűzvédelmi költségvetés további növelése, hanem az építési tűzvédelmi szabályok módosítása jelentheti.

Teljes egyetértés alakult ki szakértői szinten abban, hogy a jövőben az egyetlen lehetséges út az integrált vegetációtűz-védelem, azaz a tűz megelőzés, tűzoltással egyenrangú kezelése, a sokkal költséghatékonyabb megelőzési tevékenység finanszírozásának megteremtése. A tűz megelőzésnek tájékoztató és oktatási programok mellett az er-

dő és mezőgazdasági területek kezelésénél is fontos szerepet kell kapnia.

Az integrált vegetációtűz elleni védekezés módszereit összefoglaló dokumentumként, a témával foglalkozó NGO-k, nemzetközi és kormányzati szervezetek együttműködésével készített, s a FAO által kiadott fire management guideline. A dokumentum az integrált vegetációtűz menedzsment legfontosabb módszereit, fogalmait, tapasztalatait ismerteti. Minden ország összehasonlíthatja a saját rendszerét a javaslatokkal, és amennyiben valamilyen területen segítségre van szüksége, a most létrehozott, FAO által koordinált „fire management action alliance” kezdeményezésen, vagy Global Fire Monitoring Center által koordinált korábban létrehozott UN-ISDR ENSZ „vegetációtűz hálózaton” keresztül erre is van lehetőség. Megkereshetők azok az országok és szakemberek, akik az adott területen már jelentős tapasztalattal bírnak.

Hosszú évek kitartó küzdelme után az európai szakemberek is egyre szélesebb körben kezdik felismerni a tűz szerepét a tűz elleni védekezésben. „A tűz jó szolga, de rossz mester” és mint szolga a vegetációtűz menedzsment és a tűzoltás fontos szereplője. Mindenki tudja, hogy az ellentűz a tűzoltás egyik hatékony módszere, mégis nagyon kevesen voltak és vannak Európában, akik egy ellentűzet vagy kiégetést (biomassza eltávolítása adott területről a tűzfrontok találkozása nélkül) biztonsá-

Fotó: Kefag Zrt.

gosan végre tudnak hajtani vagy le tudnak vezényelni. Ha az ember ilyet akart tanulni, gyakorolni erre jobbra csak a tengerentúlon volt lehetőség.

A 2006-ban Uniós támogatással indult több mint tíz ország részvételével folyó új tűzvédelmi projekt célja a tűz mint szolga megismerése, megismertetése. A tűznek a tűzoltáshoz történő felhasználási lehetőségei mellett a projekt kiemelten foglalkozik az ellenőrzött tüzek alkalmazási lehetőségeinek ökológiai és ökonómiai vonatkozásaival is.

Összességében elmondható, hogy a korábbi nemzeti, esetleg bilaterális kutatási programok és fejlesztések helyett egyre inkább a nemzetközi és regionális együttműködés kerül előtérbe.

Számos sikeres nemzetközi vegetáció-tűz-kutatási projekt mellett az elmúlt években tartott nemzetközi tűzoltási gyakorlatok és soknemzetiségű „éles” bevetések rámutattak a nemzetközi segítségnyújtás kritikus pontjaira. Általában jelentős nehézséget okoz a kommunikációs kapcsolat megteremtése az egységek között, az utánpótlás megszervezése a

különböző típusú eszközökhöz, s talán a legnehezebb az egyes nemzetek által használt és ismert vezetési struktúrák gyors „összefésülése.” Ez utóbbira vonatkozóan már az előző konferencián Sydneyben megfogalmazódott a javaslat, hogy nemzetközi részvétellel zajló káreseményeknél egységesen az ún. Incident Command System (ISC) kerüljön alkalmazásra. Az elkövetkező időszak fontos célja, hogy minél több ország szakemberei megismerjék az ISC rendszert.

A következő konferencia 2011-ben Dél-Afrikában kerül megrendezésre, s bár kicsi az esélye, hogy a tüzek száma és kiterjedése addigra csökkenne világszinten, reméljük a drasztikus növekedést a komplex megelőzési tevékenység fejlesztésével és nemzetközi együttműködéssel sikerül megakadályozni.

Debreceni Péter

MGSZH Erdészeti Igazgatóság,
debreceni.peter@aesz.hu

Nagy Dániel

Erdőművelési és Erdővédelmi Intézet
(Global Fire Monitoring Center)
daniel.nagy@gfmc.org

Az MGSZH Központ Erdészeti Igazgatóság közleménye az erdei tüzesetekről

Ebben az esztendőben a tavaszi időszakban is jóval több és nagyobb kiterjedésű erdőtüz volt mint a korábbi években.

Az erdőtüzek nagyságrendjét illetően 2007-ben kiugróan magas károsított terület várható, az évi mintegy 1000-1500 hektár átlagos területhez képest ez idáig 2400 hektár erdő égett le, mely területen a kár mértéke nehezen és csak a későbbiekben becsülhető. Nagyságrendje a felújítások költségeivel együtt 4 milliárd Ft-ra tehető.

Az erdőkből, illetve erdőfelújításokban a szélsőséges időjárás, a szárazság és a hőszegnapok is kiugróan nagy károkat okoznak. Az Erdészeti Igazgatóság gyors

felmérése alapján mintegy 15 ezer hektár – mintegy 10 milliárd Ft értékű – erdősítés semmisült meg ez idáig és ez a terület és érték minden nappal növekedik.

A nyári hosszan tartó szárazság következtében az elmúlt héten kialakult erdőtüzek fenyvesállományokban felszíni tűzből szinte azonnal koronatűzzé fejlődtek, és a lombos állományokban terjedő felszíni tüzek terjedési sebessége is magasabb volt a megszokottnál. A nagyobb területű, intenzív koronatűzek könnyebben okoznak olyan problémát is, amikor a füst miatt a közúti, vasúti forgalom korlátozása szükséges.

Egy kisebb erdőtüz is érzékenyen érint még nagyobb erdőgazdálkodót is, a kisebb magán-erdő-gazdálkodóknál pedig gyakran másfél évtized gondoskodása, munkája válik a tűz martalékává.

Az erdei tüzesetek ideai száma és kiterjedése különösen jelentősnek tekinthető az elmúlt évekhez ké-

Fotó: Kefag Zrt.

pest, melyekben éves szinten nem mindig haladta meg az 1000 hektárt, s túlnyomórészt a talajszint közelében pusztított, a fák koronáját nem érte el.

Erdeink Európa szerte elismert változatossága és fajgazdagsága folytán az ilyen jellegű katasztrófák, szemben például a mediterrán országokban éves rendszerességgel visszatérő erdei tűzvészekkel, ez idáig egyáltalán nem voltak jellemzőek.

Sajnos hazánk éghajlatának szárazodásával párhuzamosan, illetve a csapadékhiányos időszakok növekedésével a még oly szakszerűen kezelt erdők is áldozatul estek az ideai erdőtüzeknek.

Hangsúlyoznunk kell, hogy a természeti értékeinkért aggodó állampolgárok, illetve társadalmi szervezetek által a tüzesetek kapcsán megfogalmazott, erdőgazdálkodást bíráló véleménye szakmailag nem kellően megalapozott.

Egyrészt, az oly sokszor kritikusan emlegetett tarvágások felújítások és az erdőtüzek előfordulása között semmilyen összefüggés nem állapítható meg.

Másrészt, a Nagyalföld klimatikus és hidrológiai viszonyai meghatározzák az ott tenyésző fafajok, faállományok körét.

A jogszabályi kötések kizárólag a termőhelynek megfelelő, őshonos fafajokat engedélyezik (például fehér nyár, boróka stb.) ott, ahol azok megmaradására reális esély van. Ezen szabályozás betartása felett az erdészeti hatóság éberem őrökdi.

Az őshonos fajok tenyészetére alkalmatlan, különösen száraz és gyenge termőhelyeken azonban, egyéb fafajok, illetve faállományok is teret nyerhetnek. Ilyen fafajunk például az akác vagy az erdei fenyő, mely fajok faanyagának sokrétű felhasználási lehetőségeit (tűzifa, építési faanyag, méhlegelő stb.), illetve

Fotó: Felföldi Zoltánné

a helyi klímajavító hatásait sem kell különösképp hangsúlyoznunk.

Sajnos a jelenlegi események azt mutatják, hogy a tűz nem tesz különbséget őshonos és nem őshonos faállomány között. Az elsősorban emberi gondatlanság miatt keletkező tűzfészkek válogatás nélkül pusztítják az idős fehér nyáras–borókás védett természeti területeken álló erdőket és az idős akácokat, fenyveseket.

A szélsőséges időjárási viszonyok és a teljesen kiszáradt erdei növényzet miatt a nagy kiterjedésű, katasztrofális hatású erdőtüzek megelőzésének egyetlen módja az odafigyelés és a tűzvédelmi szabályok betartása!

Erdőtüzek Magyarországon

Magyarországon két fokozottan erdőtűz-veszélyes időszakot különíthetünk el. Az egyik kora tavasszal, hóolvadás után közvetlenül, amikor a kiszáradás előtt elsősorban rét- és tarlóégetések következtében gyullad meg az erdő, elsősorban lombos erdőtelepítésekben és felújításokban okozva igen jelentős károkat.

A második veszélyeztetett időszak a nyári hónapokra esik, amikor a hosszabb csapadégmentes, forró időjárási viszo-

nyok következtében az erdei avar és tülevélreteg teljesen kiszárad. Ezek az erdőtüzek elsősorban eldobott cigarettacsikkok és a tűzgyújtási tilalom ellenére meggyújtott tábortüzek, nyári gazégetés következtében keletkeznek, elsősorban erdei és fekete fenyves állományokban, valamint idősebb lombos állományokban.

A magyarországi erdőtüzek 99 százaléka emberi tevékenység miatt keletkezik, túlnyomó részben gondatlanság miatt. A klímaváltozás következtében, a korábbinál forróbb nyarakon nem a tüzek száma nő meg jelentősen, hanem a terjedési sebessége és intenzitása. Így jóval nehezebb eloltani, és jóval nagyobb területet érintenek, mint korábban.

A tüzek megelőzése

A tüzek elleni védekezés leghatékonyabb módja a megelőzés, ezért az Erdészeti Igazgatóságnál jelenleg is több erdőtűz-megelőzéssel kapcsolatos projekt van folyamatban.

Még a PHARE program keretében kezdődött meg az erdőtűz információs rendszer kiépítése, mely az Erdészeti Hatóság és a Katasztrófavédelem által gyűjtött erdészeti-, tűzoltási- és tűzmelegelőzési adatokat egyaránt tartalmazza. Egy

projekt keretében a magyar szakemberekkel együtt dolgozó uniós szaktanácsadók segítségével az uniós elvárásoknak megfelelően átdolgoztuk az erdőtüzek megelőzésére vonatkozó jogszabályokat, új erdőtűz-kockázati besorolás készült, valamint elkészült az országos erdőtűz-védelmi terv, amely az egyes szervek feladatait pontosítja, és 2007. végéig elkészülnek a veszélyeztetett megyékre vonatkozó erdőtűzvédelmi tervek is.

A PHARE projekt javaslatait figyelembe véve 2006-ban kezdődött a Forest Focus Erdőtűz-megelőzési program. A projekt célja:

– a magyarországi erdőtűzokok és kockázatok értékelése,

– speciális erdőtűz-kommunikációs stratégia és kommunikációs terv kidolgozása, erdőtűzvédelmi szimbólum keresése,

– célcsoport-specifikus oktatási anyagok és képzési tematikák kidolgozása erdészeti és tűzoltó szakemberek részére.

Közösen, emberi odafigyeléssel a hazai erdőtüzek 99 százalékát tudnánk megelőzni, kérjük segítségük az erdészeti és tűzoltó szakemberek munkáját.

*MGSZH Központ
Erdészeti Igazgatóság*

Hőmérsékleti rekordok fokozták a tűzveszélyt a Földközi-tenger térségében

A rendkívül magas nyári hőmérsékletek, és a száraz, forró szelek lobbanékony kánóccá változtatták a Földközi-tenger térségének egyes tájait. A tűzoltók Dél-Olaszország, Görögország és a Földközi-tenger más vidékein több ezer hektáron 24 órán át dolgoznak szakadatlanul, hogy megfékezzék az embert és növényzetet fenyegető lángokat – olvasható a FAO Rómában, július 30-án kiadott közleményében.

A FAO adatok szerint, évente körülbelül 50 ezer tűz söpör végig a mediterrán erdőkn és más erdős, fás területeken. A Földközi-tenger térségében a tüzek 95 százalékát az ember okozza. Gyújtogatás, hanyagság, különösen az eldobott égő cigaretta, a grillezés és a tábortüzek gondatlan kezelése sok tűz kiváltója.

A FAO megjegyzi, hogy miközben a tűz fontos és széles körben elterjedt eszköze az agrárgazdálkodásnak, az ökológiai folyamatok fenntartásának, a természetben keletkező tüzek hatalmas gazdasági és környezeti károkat okozva, emberek és állatok életét követelve, több millió hektár erdőt és más növényzetet pusztítanak el.

Tűzoltásra minden nyáron közel 30 ezer embert mozgósítanak a Földközi-tenger térségében. Ez a létszám a rendkívül kockázatos években, a fegyveres erők bevonásával, akár 50 ezerre duzzadhat.

A megemelkedett hőmérsékleti értékeken túl a mediterrán vidékeken tapasztalható társadalmi és gazdasági fejlődés – így a vidék elhagyása a lakosság városokba költözésével –, a leletetés, a tűzifa- és takarmánygyűjtés általános visszaeséséhez vezetett, aminek következtében felhalmozódott a rendkívül gyúlékony erdei avar és cserje. Ez pedig a nehezen eloltható hevesebb, és súlyosabb tüzek kialakulásához vezet.

A legtöbb ország rendelkezik olyan törvényekkel, melyek betartásával a tüzek elharapódzása megelőzhető vagy megfékezhető. Sok ország dolgozott ki tűzmelegelőzési programokat vagy terveket, de kevés olyan ország van, amely rendelkezik a jogszabályok érvényesítésének képességével, vagy a programok irányításnak lehetőségével – közölte *Jose-Antonio Prado*, a FAO Erdővagyton Osztályának igazgatója.

Sokba kerül a tűzoltás

A tüzeket általában kézi működtetésű eszközök vagy gépi berendezések segítségével, szárazföldi tűzoltó alakulatok végzik. A Földközi-tenger térségében a földi tűzoltóerőket gyakran me-revszárnyú repülőgépek, köztük kétél-tű repülőgépek és helikopterek egészítik ki. Becslések alapján, öt mediterrán ország (Portugália, Spanyolország, Franciaország, Olaszország és Görögország) évente több mint 2,5 milliárd eurót fektet a tűzmelegelőzésbe és oltásba. Az összeg 60 százaléka a berendezések, a személyzet és az üzemeltetés költségeire megy el, a fennmaradó részt megelőzési munkálatokra fordítják.

A nevelés, mint megelőzés

A sikeres megelőzés kulcsa – a közszolgálati kampányokat, iskolákat és közösségi csoportokat is bevonó – a tüzekkel foglalkozó, oktató-nevelő programokban rejlik.

Indiában például a közösségekben terjesztett, tudatos odafigyelésre építő projektekkkel – több embert vonva be a megelőzési és az oltási munkákba –, egyes régiókban sikerült a tüzek keletkezésének arányát 90 százalékkal csökkenteni.

(ForestPress)